

Γαλουχία και Διατροφή

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΕΤΑΙΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ
Β' Πανεπιστημιακή Μαιευτική & Γυναικολογική Κλινική**

**Βασιλόπουλος Χρήστος
Επιστήμονας Τροφίμων – Διατροφολόγος MSc, MBA
Προϊστάμενος Τμήματος Διατροφής Αρεταίειου Νοσοκομείου**

23/04/2012

**Ο μητρικός θηλασμός
επηρεάζει την τωρινή και μεταγενέστερη υγεία
των βρεφών και των μητέρων τους σε τέτοιο βαθμό,
ώστε να ανάγεται ως προτεραιότητα για τη
Δημόσια Υγεία**

European Commission, Luxemburg, 2004

Μητρικός Θηλασμός

- Ο Μητρικός θηλασμός αποτελεί την φυσιολογική τελείωση του κύκλου της αναπαραγωγής.
- Ο μητρικός θηλασμός και το ανθρώπινο γάλα αποτελούν την φυσιολογική επιλογή στην βρεφική σίτιση και διατροφή.
- Το σώμα της μητέρας κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης δεν προετοιμάζεται μόνο για την παραγωγή του μητρικού γάλακτος αλλά και για την αποθήκευση επιπλέον θρεπτικών συστατικών και ενέργειας.

Οφέλη θηλασμού για το παιδί

- Μείωση μετανεογνικής θνητότητας κατά 21%
- Πιθανή ενίσχυση IQ
- Μειωμένες και πιο ήπιες λοιμώξεις αναπνευστικού, γαστρεντερικού, ΚΝΣ και ουροποιητικού
- Μείωση άσθματος και εκζέματος
- Μείωση παιδικής παχυσαρκίας
- Προστασία από διαβήτη τύπου 1/ πιθανώς τύπου 2

Οφέλη θηλασμού για το παιδί (2)

- Καλύτερη διαμόρφωση προσώπου και στοματικής κοιλότητας
- Βελτίωση οστικής πυκνότητας
- Πιθανή μείωση κινδύνου υπέρτασης, υπερλιπιδαιμίας, στεφανιαίας νόσου
- Προστασία από κοιλιοκάκη
- Πιθανή προστασία από λευχαιμία και λέμφωμα

Οφέλη θηλασμού για τη μητέρα

- Μικρότερη απώλεια αίματος μετά τον τοκετό
- Γρηγορότερη επιστροφή στο βάρος πριν την εγκυμοσύνη
- Αποτροπή νέας εγκυμοσύνης (αμηνόρροια γαλουχίας)
- Μείωση 15% του κινδύνου για διαβήτη τύπου 2 με κάθε 12μηνο θηλασμού
- 10% μικρότερη πιθανότητα για υπέρταση, στεφανιαία νόσο & 20% λιγότερο υπερλιπιδαιμία για κάθε 12μηνο θηλασμού

Οφέλη θηλασμού για μητέρα (2)

- 4% μείωση κινδύνου Ca μαστού για κάθε 12μηνο θηλασμού
- Πιθανή προστασία από Ca ωοθηκών/ ενδομητρίου
- 7% μείωση κινδύνου χολολιθίασης για κάθε 12μηνο θηλασμού
- Πιθανή προστασία από οστεοπόρωση μετά την εμμηνόπαυση
- Πιθανή προστασία από ρευματοειδή αρθρίτιδα σε θηλασμό >12 μηνών
- Προστασία από επιλόχεια κατάθλιψη
- Ισχυρότερο δέσιμο μητέρας – βρέφους

ΜΗΤΡΙΚΟ ΓΑΛΑ

- Ο όγκος και η σύνθεση του μητρικού ποικίλει κατά την διάρκεια του θηλασμού, από τις πρώτες ημέρες έως τους έξι μήνες.
- Η **παραγωγή** του μητρικού γάλακτος επηρεάζεται από την συχνότητα του θηλασμού ενώ ο **όγκος** του από την ενυδάτωση της θηλάζουσας.
- Η σύσταση του μητρικού γάλακτος ποικίλλει:
  - από θηλασμό σε θηλασμό
  - από μέρα σε μέρα
  - από ώρα σε ώρα
- Η σύσταση του μητρικού γάλακτος **για ορισμένα θρεπτικά συστατικά** επηρεάζεται από την διατροφή της θηλάζουσας.

ΜΗΤΡΙΚΟ ΓΑΛΑ (2)

Για παράδειγμα :

- Η αναλογία σε **λιπαρά οξέα**, όπως τα ω -3 και ω -6 λ.ο.
- Τα επίπεδα των **υδατοδιαλυτών βιταμινών** επηρεάζονται από την διατροφή της θηλάζουσας.
- Όλα τα υπόλοιπα θρεπτικά συστατικά παραμένουν σε σχετικά σταθερά επίπεδα σε σχέση με την διατροφή της.

πύαρ

πρωτεΐνες, λιποδιαλυτές βιταμίνες
(κυρίως Α, Ε)

μέταλλα, αντισώματα, λευκοκύτταρα,
υψηλότερες συγκεντρώσεις Na, Κ, Cl

μεταβατικό

ώριμο

Μεταβολές θρεπτικών συστατικών του ανθρώπινου γάλακτος κατά τη διάρκεια της γαλουχίας

Συστατικά (gr/100ml)	Πρωτόγαλα 1-3 ημέρες	Μεταβατικό 7-14 ημέρες	Ώριμο > 15 ημέρες
Πρωτεΐνη	2.29	1.59	1.06
Λίπος	2.95	3.5	3.8
Υδατάνθρακες	5.7	6.4	6.8
Θερμίδες (Kcal/100 ml)	67	63.5	65.4

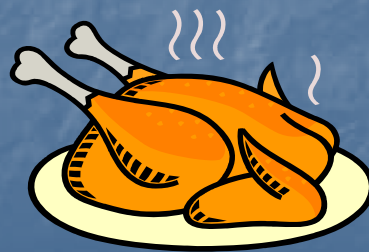
ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΗΤΡΙΚΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΙΚΟΥ
ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΕΙΝΑΙ:

- ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ
- ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ
- ΛΙΠΗ
- ΝΕΡΟ
- ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ & ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ

- Το μητρικό γάλα είναι πλούσιο σε πρωτεΐνες και παρέχει περίπου το 8% του ενεργειακών αναγκών του νεογέννητου.
- Η καλύτερη ποιότητα μητρικού γάλακτος έγκειται στη σύστασή του σε αμινοξέα.

ΠΡΩΤΕΪΝΕΣ (2)

- Κατά τον θηλασμό: η πρόσληψη πρωτεΐνης είναι 0,8 gr/kg ΣΒ.
- Αύξηση πρωτεϊνικής πρόσληψης:
  - 15 gr/ημέρα για 6 μήνες
  - 12 gr/ημέρα > 6 μήνες
- Η περιεκτικότητα του μητρικού γάλακτος σε πρωτεΐνη **δεν μεταβάλλεται** με τις διατροφικές συνήθειες, παρά μόνο σε χρόνια υποσιτισμό.

ΥΔΑΤΑΝΘΡΑΚΕΣ

- Το μητρικό γάλα είναι πλούσιο σε λακτόζη (δισακχαρίτης : γλυκόζη+γαλακτόζη)
  - Βρίσκεται σε περιεκτικότητα 70 gr/lit γάλακτος
  - Αποτελεί το δεύτερο κύριο συστατικό του (μετά το νερό) και την κυριότερη πηγή ενέργειας μετά τα λίπη.
- Η περιεκτικότητα του μητρικού γάλακτος σε λακτόζη **δεν επηρεάζεται** από τις διατροφικές συνήθειες της θηλαζουσας.

ΛΙΠΗ

- Τα λίπη αποτελούν την κύρια μορφή ενέργειας για το βρέφος.
- Παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην απορρόφηση των λιποδιαλυτών βιταμινών και την ανάπτυξη του εγκεφάλου.
- Το κύριο συστατικό (90-98%) των λιπών στο μητρικό γάλα είναι τα τριγλυκερίδια.
- Η περιεκτικότητα σε λιπαρά οξέα **επηρεάζεται** σαφώς από τη διατροφή της μητέρας.
- Η σύνθεση της διαίτας της μητέρας δεν επηρεάζει την συνολική περιεκτικότητα του λίπους.
Αντίθετα, **επηρεάζει** την αναλογία των λιπαρών οξέων

ΛΙΠΗ (2)

- Δίαιτες **πλούσιες σε πολυακόρεστα λιπαρά οξέα** (θαλασσινά, ψάρια: ρέγγες, σκουμπρί, σαρδέλες, σολομός, άσπρος τόνος, πέστροφα κλπ) σχετίζονται με γάλα με υψηλή περιεκτικότητα σε αυτά.
- Κατά συνέπεια ανάλογα με το διαιτολόγιο μπορούμε να αυξήσουμε ή να μειώσουμε την ποσότητα συγκεκριμένων λιπαρών οξέων (πχ ω-3 και ω-6) στο γάλα.
- Γενικότερα προτείνεται μια πρόσληψη του 20% με 35% λίπους στο σύνολο των προσλαμβανόμενων θερμίδων

Συμπλήρωμα ω3 (EPA,DHA) λιπαρών οξέων;

- Διατροφή πλούσια σε ω3 (EPA,DHA) λιπαρά είναι πιθανό να ωφελεί το μωρό που θηλάζει
- Πιθανή βελτίωση της διανοητικής λειτουργίας/ όρασης
- Πιθανή προστασία ενάντια σε επιλόχεια κατάθλιψη
- Συμπλήρωμα ω3 λιπαρών κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης και κατά την γαλουχία
- Μη γενικευμένη σύσταση

ΝΕΡΟ

- Το νερό αποτελεί το βασικό συστατικό του μητρικού γάλακτος.
- Προς το παρόν δεν υπάρχουν σαφή δεδομένα ότι μια πολύ μεγάλη αύξηση των προσλαμβανόμενων υγρών, οδηγεί σε αύξηση παραγωγής του μητρικού γάλακτος.

ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ

ΛΙΠΟΔΙΑΛΥΤΕΣ

- Α
- D
- Ε
- Κ

ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΕΣ

- Σύμπλεγμα βιταμινών Β
- Βιταμίνη C
- Φυλλικό οξύ

ΛΙΠΟΔΙΑΛΥΤΕΣ ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ

- Η περιεκτικότητα του μητρικού γάλακτος σε λιποδιαλυτές βιταμίνες επηρεάζεται από τις διατροφικές συνήθειες.
π.χ. Η περιεκτικότητα του μητρικού γάλακτος σε βιτ. Ε επηρεάζεται από τη χορήγηση συμπληρωμάτων διατροφής
ωστόσο, δεν είναι ευμετάβλητη στις παροδικές διαιτητικές επιλογές των μητέρων.
- Η περιεκτικότητα του μητρικού γάλακτος σε βιτ. D επηρεάζεται από την πρόσληψη της θηλάζουσας σε βιτ. D και την έκθεσή της στον ήλιο.
- Κατά το θηλασμό προτείνεται μικρή αύξηση της λήψης βιταμίνης Ε που ισοδυναμεί με 12 mg α-τοκοφερόλης (η πιο ενεργής μορφή βιταμίνης Ε) τους 6 πρώτους μήνες.

ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΕΣ ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ

- Τα επίπεδα των υδατοδιαλυτών βιταμινών στο μητρικό γάλα **επηρεάζονται** από τη διατροφή της θηλάζουσας.
- Το γάλα αποκλειστικά χορτοφάγων μητέρων παρουσιάζει πολύ μικρή συγκέντρωση B₁₂
  - Απαιτείται συμπλήρωμα B₁₂
  - Εναλλακτικές πηγές πρωτεϊνών (όσπρια, ξηροί καρποί, ψάρια)

Ανόργανα στοιχεία

K

Ca

Cl

Na

Fe

Cu

Zn

Mn

Ανόργανα στοιχεία

Σε γενικές γραμμές
δεν επηρεάζονται από τη
διατροφή

Η ενέργεια που απαιτείται για το θηλασμό, την υγεία και τη φυσική δραστηριότητα της μητέρας προέρχεται από:

- Διαιτολόγιο θηλάζουσας
&
■ Λίπος

που εναποθηκεύτηκε στο σώμα της μητέρας στους τελευταίους μήνες της εγκυμοσύνης (2-4 Kg)

- Εξασφαλίζει 100-200 Kcal/ημέρα τους 2-3 πρώτους μήνες του θηλασμού

ΘΕΡΜΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

- Κατά τον θηλασμό οι θερμιδικές ανάγκες αυξάνονται κατά περίπου **500kcal/ημέρα επιπλέον** των κανονικών ημερήσιων αναγκών (1800-2100kcal).
- Γενικότερα μια ισορροπημένη διατροφή των επιπλέον 500kcal/ημέρα καλύπτει πλήρως τις RDAs (Η.Σ.Π.) όλων των θρεπτικών συστατικών.

Συνιστώμενες διαιτητικές προσλήψεις κατά τον θηλασμό

	1 ^ο εξάμηνο	2 ^ο εξάμηνο
Ενέργεια (Kcal)	+500	+500
Πρωτεΐνη (g)	65	60
Βιταμίνη Α (μg RE)	1300>18 ετών 750≤ 18 ετών	1300>18 ετών 750≤ 18 ετών
Βιταμίνη D (μg) AI*	5	5
Βιταμίνη Ε (mg)	19	19
Βιταμίνη Κ (μg)	90>18 ετών 75≤ 18 ετών	90>18 ετών 75≤ 18 ετών
Βιταμίνη C (mg)*	120>18 ετών 115≤18 ετών	120>18 ετών 115≤18 ετών
Θειαμίνη (mg)	1,4	1,4
Ριβοφλαβίνη (mg)	1,6	1,6
Νιασίνη (mg)	17	17
Βιταμίνη Β ₆ (μg)	2,8	2,8
Φυλικό οξύ (μg)	500	500
Βιταμίνη Β ₁₂ (μg)	2,6	2,6

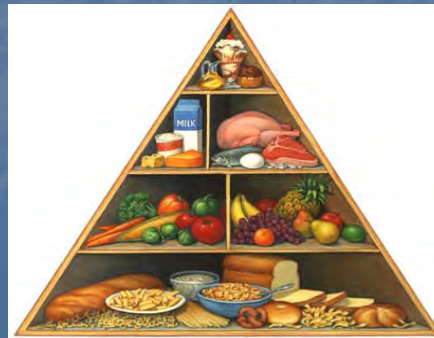
Βιοτίνη (μg) AI*	35	35
Παντοθενικό οξύ (mg) AI*	7	7
Χολίνη (mg) AI*	550	550
Ασβέστιο (mg) AI*	1000>18 ετών 1300≤ 18 ετών	1000>18 ετών 1300≤ 18 ετών
Φώσφορος P (mg)	700> 18 ετών 1250≤ 18 ετών	700> 18 ετών 1250≤ 18 ετών
Μαγνήσιο Mg (mg)	360> 18 ετών 400≤ 18 ετών	360> 18 ετών 400≤ 18 ετών
Φθόριο F (mg) AI*	3	3
Σίδηρος Fe (mg)	15	15
Ψευδάργυρος Zn (mg)	19	19
Ιώδιο I (μg)	200	200
Σελήνιο Se (μg)	75	75

Ω-3 λιπαρά οξέα

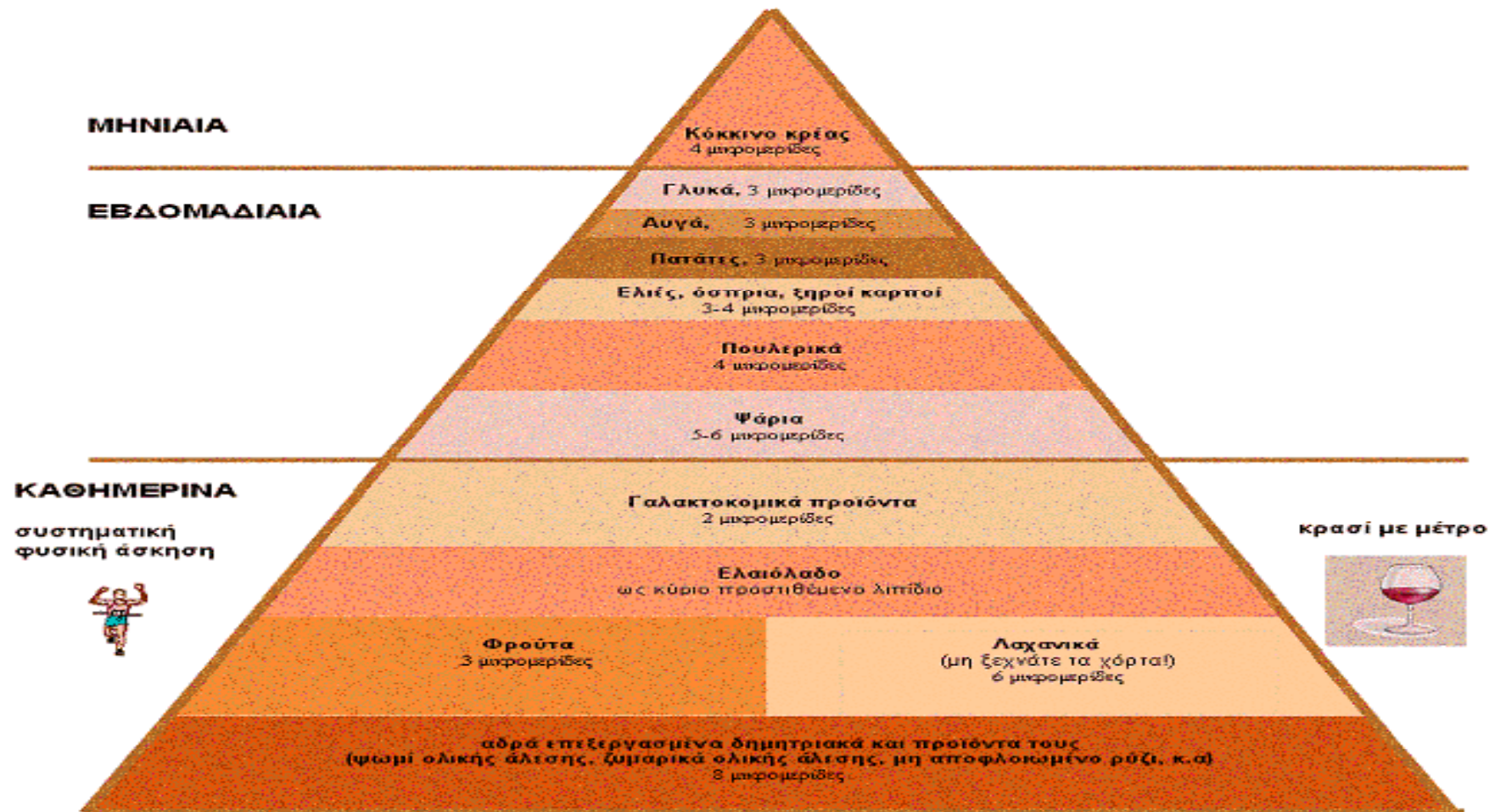
100 - 300 mg

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Η θηλάζουσα πρέπει να ακολουθεί μια ισορροπημένη διατροφή με **ποικιλία** τροφίμων και **μέτρο** στα γευματά της, ακολουθώντας το πρότυπο της μεσογειακής διατροφής – πυραμίδας τροφίμων καλύπτοντας έτσι τις περισσότερες διατροφικές της ανάγκες.

ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

κρασί με μέτρο

Μία μικρομερίδα αντιστοιχεί περίπου στο μισό της μερίδας που καθορίζουν οι αγορανομικές διατάξεις

Θυμηθείτε επίσης:

- πίνετε άφθονο νερό
- αποφεύγετε το αλάτι χρησιμοποιείτε μυρωδικά (ρίγανη, βασιλικό, θυμάρι, κλπ) στη θέση του

Συστάσεις για την καθημερινή διαιτητική πρόσληψη κατά τη διάρκεια του θηλασμού.

- **Γάλα, γιαούρτι και τυρί: 4-5 μερίδες** την ημέρα (οι γυναίκες οι οποίες θηλάζουν πάνω από 1 βρέφος μπορεί να χρειάζεται να προσλαμβάνουν 6 ή και περισσότερες μερίδες).
- **Κρέατα, πουλερικά, ψάρι, αποξηραμένα φασόλια και αρακάς, αυγά και ξηροί καρποί: 180-210 γραμ.** την ημέρα.
- **Φρούτα: 2-4 μερίδες** την ημέρα (τουλάχιστον μια καλή πηγή βιταμίνης C).
- **Λαχανικά: 3-5 μερίδες** την ημέρα (τουλάχιστον μια καλή πηγή βιταμίνης A).
- **Ψωμί, δημητριακά, ρύζι και ζυμαρικά: 6-11 μερίδες** την ημέρα.
- **Λίπη και έλαια: 2-3 μερίδες** την ημέρα
- **Υγρά: 8-12 ποτήρια νερό/υγρών** την ημέρα (μέχρι να ικανοποιηθεί το αίσθημα της δίψας εάν δεν είναι αρκετό).

Πρακτικές οδηγίες για βελτίωση πρόσληψης θρεπτικών συστατικών σε μητέρες με μειωμένη ή διαφοροποιημένη πρόσληψη τροφής

Πλήρως φυτοφαγικές δίαιτες (αποφυγή όλων των τροφίμων ζωικής προέλευσης, περιλαμβάνοντας κρέας, ψάρια, γαλακτοκομικά προϊόντα και αυγά).	Συστήνετε την πρόσληψη βιταμίνης B ₁₂ από τρόφιμα φυτικής προέλευσης που την περιέχουν ή συμπλήρωμα 2,6 μg της βιταμίνης αυτή την ημέρα.
Αποφυγή γάλακτος, τυριού και άλλων γαλακτοκομικών προϊόντων πλούσιων σε ασβέστιο.	Δώστε πληροφορίες για τη σωστή κατανάλωση γαλακτοκομικών προϊόντων φτωχών σε λακτόζη αν η αποφυγή γάλακτος οφείλεται σε δυσανοχή στη λακτόζη. Αν με την τροποποίηση της διαίτας το πρόβλημα παραμένει, ίσως κριθεί απαραίτητη η πρόσληψη, με το γεύμα, συμπληρώματος ασβεστίου 600 mg την ημέρα.
Αποφυγή τροφίμων εμπλουτισμένων σε βιταμίνη D, όπως γάλα ή δημητριακά σε συνδυασμό με μειωμένη έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία.	Συστήνετε συμπλήρωμα 10 μg βιταμίνης D την ημέρα.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η θηλάζουσα πρέπει να αποφύγει:

- Την υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ
- Το κάπνισμα. Καλό είναι να αποφεύγει και χώρους με άτομα που καπνίζουν.
- Την υπερβολική χρήση καφεΐνης, γιατί επηρεάζει το νευρικό σύστημα του βρέφους και το κάνει ευερέθιστο.
- Τις δίαιτες ή τα φάρμακα που υπόσχονται γρήγορη απώλεια βάρους.
- Ναρκωτικά.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

- Η ποιότητα του μητρικού γάλακτος εξαρτάται (εν μέρει) από την διατροφική κατάσταση της θηλάζουσας κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης και του θηλασμού.
- Περαιτέρω έρευνα και συζήτηση χρειάζεται στην διερεύνηση και προσδιορισμό του, κατά πόσο μπορούν να επηρεάσουν την διατροφική πορεία και ανάπτυξη τόσο του βρέφους όσο και της θηλάζουσας:
  - Περιβαντολογικοί παράγοντες
  - Το είδος και η ποιότητα των τροφίμων
  - Φάρμακα
  - Χημικά, φυτοφάρμακα κλπ

**Το γάλα μιας μητέρας που δεν τρώει ιδανικά
είναι πολύ λιγότερο βλαβερό από το ξένο
γάλα αγελάδας για βρέφη**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ